

EESTI MEREMUUSEUMI KOGUMISPOLIITIKA

SISSEJUHATUS

1. Kogumispoliitika eesmärk

Eesti Meremuuseumi (edaspidi muuseum) kogumispoliitika eesmärgiks on:

1. tagada muuseumi põhimäärusest tulenevate ülesannete täitmine;
2. teavitada avalikkust muuseumi kogumistegevuse põhimõtetest.

1.2. Kogumise eesmärk

Muuseum kogub esemeid, fotosid, dokumente, trükiseid, kunstiteoseid, merekaarte ja mälestusi, mis on seotud Eesti merendusajaloo ja –kultuuriga. Eesmärgiga säilitada ja vahendada teadmisi, mis aitavad Eesti merendusajalugu lahti mõtestada.

1.3. Kogumispoliitika kehtivusaeg ja muutmise põhimõtted.

Käesolev kogumispoliitika on koostatud tähtajatult ja vaadatakse üle igal aastal ning täiendatakse vastavalt vajadusele. Kogumispoliitika on aluseks iga-aastaste tööplaanide koostamisel.

Kogumispoliitika uuendamist ja täiendamist koordineerib peavarahoidja koostöös kogude täiendamise komisjoniga ja selle kinnitab direktor.

1.4. Alusdokumendid

Käesolev kogumispoliitika lähtub Eesti muuseumiseadusest, Eesti Meremuuseumi põhimäärusest ja arengukavast ning ICOM-i muuseumide eetikakoodeksist.

2. LÜHIÜLEVAADE KOGUDE KUJUNEMISE AJALOOST

Meremuuseum loodi Veeteede Valitsuse sihtasutusena, et jäädvustada ja säilitada merendusajaloolist kultuuripärandit. Meremuuseumi kogudele pandi alus aastaid enne muuseumi ametlikku registreerimist ja avamist 1935.aastal. Sellest ajast on muuseum, vaheajaga 1940-1959, kogunud merendusala temaatikat erinevais vormides- esemed, fotod, dokumendid, joonised, merekaardid, raamatud jm. Muuseumi kogud täienevad kogumistegevuse, annetuste ja ostude kaudu.

Peale nõukogude okupatsiooni algust anti 4. novembril 1940.aastal Eesti Riikliku Merelaevanduse ülema poolt välja käskkiri muuseumi likvideerimise kohta. Sõja ajal muuseumivarad pakiti ning viidi hoiule Kiek in de Kōki. Peale sõda sai varade ametlikuks hoidjaks Tallinna Linnamuuseum, osa materjalist sattus Haapsalu ja Saaremaa koduloomuuseumidesse. 1. juulil 1961.a. taasloodi Eesti Riiklik Meremuuseum. Aastal 1981 avatud ning restaureeritud Paksu Margareeta kompleksi hoidlaid ei planeeritud.

Hoidlate puudumise tõttu on muuseumi kogusid aastatel 1978-2002 säilitatud erinevatel rendipindadel. Kogud on olnud pakituna ning neid on tihti kolitud. Seoses kogude raskendatud kasutamise ja koguhoidjate puudumisega ei viidud ajavahemikul 1984-2003 muuseumi kogudes läbi dokumenteeritud inventuure.

Olukord paranes 2003. aastal, mil koliti ja hoiustati dokumentide-, kunsti-, raamatute ja merekaartide kogu (ca 28 000 museaali) uude statsionaarsesse hoidlasse ning 2004 võeti tööle koguhoidjad. Alates 2004 aastast on teostatud järjepidevalt inventuure, samaaegselt kogusid süstematiseerides ja digiteerides. Viimane kolimine toimus 2009, kui ajalooliste esemete kogu hoiustati Eesti Meremuuseumi Lennusadama ajutisse hoidlasse. Antud kogu (8060 museaali) inventuur lõppeb 2014 a. Fotokogu (41 539 museaali, seisuga 31.12.2013) inventuuri kiiremaks läbiviimiseks kaasatakse alates 2012. aastast Muuseumide Infosüsteemi (edaspidi MuIS) sisestaja.

Eeltoodust lähtuvalt on kogusid pisteliselt uuritud, mistõttu lähiaastatel on vajadus teatud museaale kogudest välja arvata ja/või abikogusse määrata või üleanda teistele muuseumidele, mille temavaldkonnaga need seotud on.

3. ÜLDPÕHIMÕTTED

3.1. Kogumispiirkond

Muuseumi kogumispiirkonnaks on Eesti rannikualad ja saared.

3.2. Koostöö teiste muuseumide ja asutustega

Muuseum teeb kogumisel süstemaatilist koostööd järgmiste muuseumidega: Harjumaa Muuseum, Saaremaa Muuseum, Läänemaa Muuseum, Hiiumaa Muuseum, Rannarootsi muuseum, Rannarahva Muuseum, Pärnu Muuseum, Käsmu Meremuuseum, Eesti Rahva Muuseum, Eesti Ajaloomuuseum ja Tallinna Linnamuuseum, Forum Marinum, Rootsi Meremuuseum, Soome Merekeskus Wellamo.

Muuseum on teadlik Rahvusrhiivi ja Tallinna Linnaarhiivi kogumisprintsipiidest ja Rahvusraamatukogu kogude komplekteerimise põhimõtetest, mis puudutab merendusega seotud materjali.

Muuseumile pakutavate materjalide puhul, mis ei vasta käesolevas kogumispoliitikas määratletud põhimõtetele, tehakse üleandjale ettepanek anda materjal muuseumile, mille teemavaldkonna või tegevuspiirkonnaga see rohkem seotud on. Kõrge kultuuriväärtusega esemete puhul võib muuseum ühendust võtta teiste muuseumidega, et selgitada, kas üleantavad esemed pakuvad vastavale muuseumile huvi.

Sarnase teemavaldkonnaga või lähipiirkonnas tegutsevates muuseumides (Harjumaa Muuseum, Saaremaa Muuseum, Läänemaa Muuseum, Hiiumaa Muuseum, Rannarootsi muuseum, Rannarahva Muuseum, Pärnu Muuseum, Käsmu Meremuuseum ja Tallinna Linnamuuseum) viiakse läbi piirkonnapõhist kogumist, mis on merenduse temaatika osas väga valikuline ja passiivne. Eesti Spordimuuseum kogub veespordi temaatikat, kuid ei kogu sellega seotud veesõidukeid. Eesti Sõjamuuseumiga on kokkulepe kaasaja mereväe vormide kogumise osas.

3.3. Kogumist piiravad asjaolud

- Muuseum ei võta vastu esemeid, mis on väga kahjustunud ja mille restaureerimine on küsitav ning mille seisund võib seeläbi kahjustada teisi hoidlas olevaid museaale.
- Muuseum ei võta vastu esemeid, mille säilitamiseks puuduvad vajalikud ressursid.
- Muuseum ei võta vastu esemeid, kui nende üleandja esitab eritingimusi, mis on vastuolus muuseumi põhitegevuse ja huvidega.
- Muuseum peab keelduma annetuse, kingituse, pärandi või teise muuseumi tervikkogu museaalina arvele võtmisest, kui see ei vasta muuseumi arengukavale ja kogumispoliitikale.
- Muuseum ei võta vastu esemeid, mis rikuksid kehtivaid seadusi ja/või ICOMi eetikakoodeksi põhimõtteid.
- Muuseum ei võta vastu esemeid, mis on identsed või väga sarnased juba olemasolevate esemetega, välja arvatud juhul kui olemasolev ese on väga kahjustunud või sellest on säilinud ainult fragmendid.

3.5. Kogude täiendamise kriteeriumid

3.5.1. Põhikogusse vastuvõtmisel lähtutakse allpool toodud kriteeriumidest:

Muuseum kogub materjale:

- mis omavad kultuuriloolist väärtust ja on seotud Eesti merendusega;

- järjepidevus kogumisel ja mis on oluline muuseumi kogude terviklikkuse seisukohast;
- materjali vastuvõtmisel lähtutakse, et see on kasutatav teadustöös ja/või näitusetevuses;
- materjali vastuvõtmisel lähtutakse olemasolevatest ressursidest (personal, hoidla täituvus ja säilitamistingimused).
- Objekti kohta peab teada olema kasutuskoht ja -aeg ja/või kuuluvus.

3.5.2 Muuseum ei võta põhikogusse vastu objekte:

- mille kohta pole piisavalt andmeid;
- mis ei oma seost Eesti merendusajaloo või sellega seotud isikute ja teemadega;
- mis on identsed või väga sarnased juba olemasoleva museaaliga, välja arvatud juhul kui olemasolev museaal on väga halvas seisukorras;

3.5.3. Abikogusse vastuvõtmise kriteeriumid

Abikogusse võetakse esemeid, fotosid, käsikirju, dokumente, auviseid, digimaterjale jne, mis ei vasta põhikogusse vastuvõtmise kriteeriumitele, kuid väärivad säilitamist teadusliku, haridusliku või näitusetevuse eesmärgil.

Samuti võib abikogusse vastu võtta objekte, mille väärtuslikkus on ebaselge, kuid võib selguda hilisema uurimise käigus. Abikogu ei kuulu muuseumi põhifondi koosseisu, selle üle peetakse muuseumisisest arvestust.

3.5.4. Käsiraamatukogu

Muuseumil on käsiraamatukogu, kuhu kuuluvad raamatud ja trükised, mida muuseumitöötajad vajavad igapäevases töös. Käsiraamatukogu on kohapeal kasutamiseks ja see ei ole muuseumi põhikogu.

4. KOGUDE HETKESEIS JA TÄIENDAMISVAJADUS

Eesti Meremuuseumi põhiülesandeks on Eesti merendusajalooga seonduvate materjalide kogumine, säilitamine, uurimine ja avalikkusele vahendamine. 2012. aasta jooksul läbiviidud muuseumi kogude analüüsi tulemusel selgus, et viimase paarikümne aasta jooksul on teatud teemade osas olnud kogumistegevus juhuslik. Seetõttu tuleb kogude järjepidevuse ja uurimistegevuse huvides lähiaastatel süvendatult koguda järgmisi teemasid ja neid, mille kogumine kaugemas tulevikus võimatuks osutub (nt Välis-Eesti merendusajalooga seotud materjalid).

Aktiivselt kogutakse kaasaja (alates 1991) materjale, varasemaid materjale kogutakse valdavalt passiivselt.

Prioriteetsed kogumise teemad, mille suhtes rakendatakse aktiivset kogumist:

1. Tööd laevas ja sadamas
2. Sadamad
3. Laevaliiklus/liinilaevandus
4. Laevaehitus/remont
5. Mereharidus
6. Meremeeste elu-olu
7. Merendusorganisatsioonid
8. Välis-eesti merendus
9. Merendusajalooga seotud sündmused
10. Vesilennundus
11. Meresõjandus
12. Veesõidukid

Muuseum ei kogu aktiivselt järgmisi teemasid:

1. Purjetamine ja jääpurjetamine (va veesõidukid ja nende osad)
2. Kohaliku tähtsusega piirkondlikud sündmused
3. Kalurikolhooside tegevus
4. Kalandus kaasajal
5. Rannarahvaelu kaasajal
6. Väikesaared kaasajal

4.1. Fotokogu

4.1.1 Uurimisseis

Fotokogus on seisuga 31.12.2013 kokku 41839 museaali, sealhulgas 309 klaasnegatiivi ja 2 ferrotüüpi. Lisaks 10 000 rullfilmi negatiive. Fotokogus on meremuuseumi vana kogu osa 0,7 %. Kogu kujunemine: annetused 66%; kogumine 30,3%; ostud 3%; varade üleandmine 0,7%.

Suure osa moodustavad fotod laevadest ja sadamatest 25% ning meremeestest 15%.

Enamuse kogus olevate museaalide seisund on hea või rahuldav. 1978 - 1979. aastal sai ajutises hoiuruumis Vilde tee 13 a 0,6 % kogust niiskusest kahjustada. Fotokogul puudub omaette hoidla, kogu asub töökabinetis. Hoiutingimused on rahuldavad, temperatuur ja niiskus stabiilsed. Ruumi täituvus 75%. Kogust on MuSi sisestatud 20145 museaali ehk 47,5%, retrospektiivselt on sisestatud 8536 museaali. Digiteeritud 16% kogust.

2006. aastal alustati kogu inventuuriga, varasem toimus 1981. aastal. Kogu leiab palju kasutust näitus- ja uurimistegevuses, kuid kogu ise on terviklikult läbi uurimata.

4.1.2 Kogu kirjeldus

Tüüpiline aines:

1. 19. saj II pool -1917 fotod meremeestest, purje- ja aurulaevadest, tuletornidest, mereharidusest, purjespordist ja sadamavaated.
2. 1918-1940 fotod meremeestest, kalapüügist ja rannarahva elust, salapiirituseveest, purje- ja aurulaevadest, päästejaamadest/päästetöödest, süvendustöödest, tuletornidest, mereharidusest, Eesti mereväest, meremuuseumi ekspositsioonist, purjespordist ja sadamavaated
3. 1941-1945 fotod meremeestest ja sadamavaated. Sellest perioodist kõige vähem fotosid.
4. 1946-1991 fotod meremeestest, auru- ja mootorlaevadest, laevaehitusest/-remondist, meremuuseumi töötajate välitöödest, kalurikolhoosidest ja kalandusettevõtetest, purjespordist ja sadamavaated
5. 1991- 2012 fotod tuletornidest ja navigatsioonitähistest, rannasadamad, piirivalve laevadest, allveelaeva „Lembit“ remondist.

4.1.3 Täiendamise spetsiifilised põhimõtted

Muuseum kogub fotosid, fotonegatiive, digifotosid ja postkaarte. Eelistatud on originaalfotod ja negatiivid. Fotode valikul lähtutakse informatiivsusest. Postkaartide puhul võib arvele võtmisel määrav olla ka tekstiline info. Koopiafotosid võetakse arvele ainult siis, kui need sisaldavad unikaalset teavet. Valguskoopiaid kogusse ei võeta.

Muuseum kogub aktiivselt kaasaega (1991 ja hiljem) puudutavaid fotosid, varasemaid fotosid kogutakse passiivselt, kuid teatud teemavaldkondade puhul võidakse rakendada aktiivset kogumistegevust.

4.1.4 Täiendamisvajadus

Meremeeste ja merendustegelaste fotod (nõukogude periood valikuliselt), merenduslike organisatsioonide ja merendusettevõtete fotod (nõukogude perioodist valikuliselt), purje- ja aurulaevade fotod, sadamavaated, tuletorniteenistus, kalandus (v.a nõukogude periood), laeva- ja paadiehitus/- remont, laevarhitektuur, tööd laevas ja sadamates, mereharidus (nõukogude periood valikuliselt), jahtklubid, merenduslikud sündmused, rannarahvaelu enne 1940. aastat ja perioodist

1941-1991 väga valikuliselt, päästeteenistus, meresõjandus (sh enne 1917 ja maailmasõdade aeg ning nõukogude periood), vesilennundus, meremuuseumi ajalugu (valikuliselt), Välis-Eesti merendus, polaaruurimine.

Valdkonnad, mida aktiivselt juurde ei koguta, kuna fotosid on piisavalt, puudub järjepidevus või kogutakse teiste muuseumide poolt: purjesport, kohaliku tähtsusega piirkondlikud sündmused, kalurikolhooside ja kalakombinaatide materjalid, rannarahva elu alates 1992. aastast, väikesaarte loodusvaated, kalandus aastatel 1946–1991, suvitamine.

4.2. Dokumentidekogu

4.2.1 Uurimisseis

Kogu suurus on (koos trükistega) seisuga 31.12.2013 29 893. MuIS-i sisestamise osakaal 18752, eraldi trükiseid on sisestatud 929, kogust on teaduslikult kirjeldatud 21705 museaali. Kogu on kujunenud peamiselt annetuste (ca 60%) ja kogumistegevuse (ca 30%) teel. Vana kogu (meremuuseum 1935-1940) osa ca 160 museaali. Fondihoidla ruumi täituvus 80%

Kogu üldseisund on rahuldav. 1978-1979. aastal sai ajutises hoiuruumis Vilde tee 13 a osa dokumente niiskusest kahjustada veekahjustuse tagajärjel. Arvestatav osa neist vajab restaureerimist. Märkimisväärne osa kogust on nõukogudeaegsel ebakvaliteetsel paberil, trükimasinal kirjutatud ning vajab lähiajal digiteerimist. Koopiad on vaja teha ka osadest parvlaeva „Estonia“ materjalidest, mis on faksipaberil.

Kogudes jätkati inventuure 2010 aastal (varasem osaline 1983. aastal). Kogusid kasutatakse aktiivselt uurimistööks. Kogus oleva materjali põhjal on uuritud on järgmisi teemasid: mereharidus, kutseühingud, laevaehitus, meresõjandus I ja II maailmasõja vahel, kalandus nõukogude perioodil, merekaubandus, väliseesti merendus, tuletornid. Kogu ennast tervikuna ei ole uuritud.

4.2.2 Kogu kirjeldus

Kogu sisaldab asutuste ja organisatsioonide materjale, sadamate ja tuletornide jooniseid ja plaane, kirjavahetusi, meremeeste dokumente, laevade dokumentatsioone, tootenäidised, mälestusi, mereteemalist folkloori ja meremuuseumi enda ajalugu (käsikirju, plakateid, pileteid, kutseid jms), maakaarte.

Suurel hulgal on: asutuste ja organisatsioonide materjale (näit Veeteede Amet, Eesti Riiklik Merelaevandus, Eesti Kaptenite Klubi, Eesti Meremeeste Union, Tallink, Mereveteranide Koondis), parvlaev „Estonia“ uurimisega seotud materjale, tuletornide jooniseid ja asendiplaane, kalandusega seotud tootenäidiseid ja plakateid/reklaamlehti.

Dokumendikogus olevad materjalid esindavad Eesti merendusega seotud dokumentatsiooni järjepidevust. Kogu on seotud nii Eesti tuntud merendustegelastega (nt J. Pitka, Meid, Valterid, A. Mägi, Leisbergid) kui ka tavameremeestega. Leidub unikaalseid materjale mis on omased ainult teatud ajalooperioodile (konspektid, logiraamatud, laulikud). Kogus sisalduvad dokumendid annavad ülevaate Eesti laevanduse areguloost. Kogusse kuulub Eesti Meremuuseumi arhiiv aastatest 1935-1940, mis annab ülevaate muuseumi algusaastate tegevusest.

4.2.3 Spetsiifilised täiendamispõhimõtted:

Muuseum ei kogu nende asutuste dokumente, mis on määratud oma arhiive üle andma Rahvusarhiivile või Tallinna Linnaarhiivile.

Tervikarhiivide vastuvõtmisel lähtutakse säilitamisvõimalustest ja arhiivi teaduslikust ja ajaloolisest väärtusest.

4.2.4 Täiendamisvajadused

Dokumendikogu on vaja täiendada järgmistes valdkondades: mälestused, sadamate plaanid/joonised, laevaliiklus/liinilaevandus, laevaehitus/remont (joonised), mereharidus (nõukogude periood valikuliselt), isikuarhiivid, merendusorganisatsioonid, Välis-Eesti merendus, merendusajalooliste sündmuste materjalid, vesilennundus, polaaruurimine, meresõjandus.

Dokumendikogu ei täiendata aktiivselt järgmiselt teemadel: kalandus nõukogude perioodil, võistlussporti puudutavad dokumendid (kogub Spordimuuseum), nõukogude perioodi aukirjad, diplomid ja tootenäidiseid.

4.3. Ajalooliste esemete kogu

4.3.1 Uurimisseis

Kokku on kogus seisuga 31.12.2013 arvel ca 8335 museaali, mis on jagatud alakogudeks. Täpne alakogude seis selgub 2014 aastal peale inventuure. Ajalooliste esemete kogus alustati inventuuridega aastal 2006, varasemate inventuuride kohta dokumentatsioon puudub. Sõjaeelsest meremuuseumist on arvel ca 150 eset. Esemekogu on kujunenud põhiliselt annetuste, kogumistegevuse ja ostude kaudu. Fondi hoidla üldtäituvus on ca 80%. Seoses vesilennukite angaaride valmimisega on hoiutingimused paranenud, kuna paljud suuremõõtmelised esemed leidsid asukoha sealses püsiekspositsioonis.

Kogusse kuuluvad laevamudelid, navigatsiooniriistad, laevaehitustööriistad, laevade detailid, santsukastid, meremeeste riided, roolirattad, ankrud, suveniirid, meremeeste käsitöö, märgid/medalid, mererelvastus, maketid, tuletornide seadmed, kalapüügivahendid, lipud ja vimplid, meremuuseumi ajalugu puudutavad esemed.

4.3.2 Mudelikogu

4.3.2.1 Uurimisseis

Kogus seisuga 31.12.2013 arvel ligikaudu 274 museaali. Laevamudelite kogu on põhjalikult uurinud ja kirjeldanud teadur Ants Pärna.¹ Käesolev ülevaade põhineb inventuuri ja uurimis- ja näitustegevuse käigus tehtud tähelepanekutele.

4.3.2.2 Kogu kirjeldus

- Mudelite kogusse kuuluvad laevade mudelid (sealhulgas ehitusmudelid) ja tuletornide maketid.

4.3.2.3 Spetsiifilised täiendamispõhimõtted

- Kogutakse Eesti mereajalooga seotud laevade, paatide, tuletornide mudeleid.
- Kogumisel lähtutakse informatiivsusest ja autentsusest.

4.3.2.4 Täiendamisvajadused

- Puuduvad tuletornid, vajalikud kogu terviklikkuse seisukohalt.
- Kaasaegsete laevade/paatide mudelid ja kogu terviklikkuse seisukohalt täiendatakse kogu ka vanemate laevade/paatide mudelitega.
- Vesilennukite mudelid

4.3.3 Etnograafiakogu

4.3.3.1 Uurimisseis

Kogus on seisuga 31.12.2013 arvel ligikaudu 1456 museaali. Täpne alakogu seis selgub peale inventuuri. Ülevaade etnograafiakogust põhineb tulme- ja inventariraamatutel. Kogu on läbi uurimata.

4.3.3.2 Kogu kirjeldus

Valdav osa kogusse kuuluvast materjalist pärineb Teise maailmasõjaeelsest perioodist. Kogus on tööriistad, santsukastid, tarbeesemed, kala- ja hülgepüügivahendid.

4.3.3.3 Spetsiifilised täiendamispõhimõtted

¹ Laevamudelid Eesti Meremuuseumis – Eesti Meremuuseumi toimetised 3:2002.

- Etnograafiliste esemete kogu täiendamine on passiivne.
- Kogu täiendamisel on oluline, et esemel oleks legend ja/või ese täiendab kogu terviklikkust.

4.3.3.4 Täiendamisvajadused

- Etnograafiliste esemete kogu on vaja täiendada esemetega, millest on praegu olemas ainult detailid või väga kehvast seisundis museaalid.
- Täpsem täiendamisvajadus selgub pärast inventuuri läbi viimist. Muuseum ei kogu järgmisi esemeid:
- Kalavõrke, sest puuduvad konserveerimis- ja hoiutingimused;
- Võrgumärke, sest need on kogus hästi esindatud ja nende kogumisega tegelevad ka Hiiumaa Muuseum, Saaremaa Muuseum, Rannarahva Muuseum, Käsmu Meremuuseum.

4.3.4 Meretehnika kogu

4.3.4.1 Uurimisseis

Kogus on seisuga 31.12.2013 arvel ligikaudu 846 museaali. Täpne seis selgub 2014. aastal peale inventuuri. Ülevaade meretehnika kogust põhineb tulme- ja inventariraamatutel. Kogu on läbi uurimata.

4.3.4.2 Kogu kirjeldus

- Mitmesugused navigatsioonivahendid, mõõteriistad, mootorid.

4.3.4.3 Spetsiifilised täiendamispehmohted

- Kogutakse Eestiga seotud laevadelt pärinevaid esemeid.

4.3.4.4 Täiendamisvajadused

- Kaasaegne navigatsioonitehnika, päästetehnika ning Eestis valmistatud ja kasutatud paadimootorid.
- Täpsem täiendamisvajadus selgub pärast inventuuri läbi viimist.

4.3.5 Tekstiilikogu

4.3.5.1 Uurimisseis

Kogus on seisuga 31.12.2013 881 museaali. Käesolev ülevaade põhineb inventuuri ja näitustegevuse käigus tehtud tähelepanekutele. Kogust on näitustegevuse käigus täpsemalt läbi uuritud mereväevormid (näitus „Vormi võlu“ 2006).

4.3.5.2 Kogude kirjeldus

Tekstiilikogu moodustavad purjed, meremeeste vormiriiete kollektsoon, peakatted ja nende osad, lipud ja vimplid ning etnograafiline tekstiil (santsukotid, hülgeküti rõivad).

4.3.5.3 Spetsiifilised täiendamispehmohted

- Kogu täiendamisel on oluline, et esemel oleks legend ja/või ese täiendab kogu terviklikkust.
- Kaasaegsete mereväevormide kogu täiendamisel arvestatakse, et oleks valik erinevaid vormitüüpe

4.3.5.4 Täiendamisvajadused

- Eesti Vabariigi (1918-1940) mereväe vormid (valikuliselt).
- Nõukogude perioodi meremehe/mereväe rõivastus (valikuliselt).
- Kaasaegne meremehe riietus.
- Kaasaegsete ettevõtete/laevade lipud, vimplid ja reklaamesemed.
- Purjed.

- Rannarahva igapäevariietus enne 1940. aastat.

4.3.6 *Märgikogu*

4.3.6.1 Uurimisseis

Kogus on seisuga 31.12.2013 2434 museaali. Käesolev ülevaade on tehtud inventuuri põhjal. Kogu on läbi uurimata.

4.3.6.2 Kogu kirjeldus

- Kogusse kuuluvad nõukogude aegsed merenduslike organisatsioonide ja/või teenetemärgid (sealhulgas Moskva olümpiamängude Tallinna purjeregati rinnamärgid) ja Allveelaevastiku Sihtkapitali teenetemärgid. Kogus on esindatud ka tsariaegsed ja kaasaegsed märgid/medalid.

4.3.6.3 Spetsiifilised täiendamispõhimõtted

- Muuseum kogub neid märke ja medaleid, mis seostuvad kogumispoliitikas määratletud prioriteetsete teemadega.
- Märke, mis on vajalikud kogu terviklikkuse seisukohalt.

4.3.6.4 Täiendamisvajadused

- Eesti mereharidusega seotud märgid
- Taasiseseisvunud Eesti Mereväe teenetemärgid
- Kaasaegsete asutuste/organisatsioonide/laevade märgid.
- Allveelaevastiku Sihtkapitali märgid, mis on vajalikud kogu terviklikkuse seisukohalt

4.3.7 *Mererelvastuse kogu*

4.3.7.1 Uurimistegevus

Kogus on seisuga 31.12.2013 169 museaali. Kogumistegevuse ja uurimisega on tegelenud muuseumitöötaja Vladimir Kopelman.²

4.3.7.2 Kogu kirjeldus

Suurima osa kogust moodustavad miinid, mürsud ja laevasuurtükid samuti allveelaevatõrje relvastus, mis sisaldab süvaveepomme, pommihetitjaid, allveelaevavõrgu poisid.

4.3.7.3 Spetsiifilised täiendamispõhimõtted

Muuseum ei kogu mererelvastust, mille päritolu on teadmata ja kaasaegset mererelvastust, sest selle kogumisel puudub järjepidevus.

4.3.7.4 Täiendamisvajadused:

- Meremiinid kogu terviklikkust arvestades
- Laevade relvastus

4.3.8 *Ajaloolised esemed*

4.3.8.1 Uurimisseis

Ülevaade ajalooliste esemete alakogust põhineb tulme- ja inventariraamatutel. Kogu on läbi uurimata. Kogus on seisuga 31.12.2013 2253 museaali. Täpne alakogu seis selgub pärast inventuuri 2014. aastal.

4.3.8.2 Kogu kirjeldus

² Kopelmann, V. *Muuseumi mererelvastuse püsinäituse kujunemine ja museaalne tähtsus* – Eesti Meremuuseumi toimetised 3:2002.

Ajalooliste esemete kogus on erinevad veesõidukid ja mälestus- ja tarbeesemed, meremuuseumi ajalooa seotud esemed, merendusorganisatsioonide/laevadega seotud esemed, rituaalidega seotud esemed.

4.3.8.3 Spetsiifilised täiendamispõhimõtted

Ajalooliste esemete kogu täiendatakse esemetega, mis on oma ajastu tüüpilised näited erinevatest merendusega seotud valdkondadest.

4.3.8.4 Täiendamisvajadused

Täiendamist vajab kaasaegne meremehe elu-oluga seonduv materjal.

Täpsem täiendamisvajadus selgub pärast inventuuri läbi viimist.

4.4. Allveearheoloogiakogu

4.4.1 Uurimisseis

Kogus on seisuga 31.12.2013 arvel 753 museaali. Kogu on uurinud ja kirjeldanud erinevates publikatsioonides muuseumi teadur Vello Mäss. Esemeid säilitatakse ajalooliste esemete kogu hoidlas ja selle ruumi täituvus on 90%.

4.4.2. Kogu kirjeldus

Allveearheoloogia kogu sisaldab laevavrakkidelt üles toodud esemelist materjali: keraamikat, tarbeesemeid ja erinevaid laevadetaile.

4.4.3. Spetsiifilised täiendamispõhimõtted

Eesti vrakiregistri koostamise eesmärgil kaardistatakse ja registreeritakse Eesti vetes uppunud laevu.

Kogu täiendatakse passiivselt ja vastavalt konserveerimisvõimalustele, peamiselt annetuste teel.

Kogu täiendamisel on olulisel kohal materjali ajalooline väärtus.

Vee alt toodud puitmaterjali säilitamise ja konserveerimise tingimused puuduvad, mistõttu nendega kogu täiendamine on väga valikuline.

Konserveerimist mittevajava materjaliga (keraamika, klaas) täiendatakse kogu, kui see omab teaduslikku väärtust ja selle põhjal on võimalik tuvastada vraki vanust ja päritolu.

4.4.4. Täiendamisvajadused

Kogu täiendamisvajadused sõltuvad uurimis- ja näitustegevusest.

4.5 Kunstikogu

4.5.1 Uurimisseis

Kogu suurus on seisuga 31.12.2013 901 museaali. Meremuuseumi vana kogu (1935-1940) osakaal kogust on 3% , sellest valdav osa on maalid. Kunstikogu on kujunenud peamiselt ostude teel. Kogus on läbiviidud viimasel 10 aastal nõuetekohaselt inventuure. Kogu üldseisund on rahuldav.

Kunstikogul puudub eraldi fondihoidla, kogu paikneb dokumentide hoidlas kitsastes tingimustes eraldi riiulil, säilitamise tingimused on rahuldavad. Kogu on sisestatud MuIS-i

miinimumkirjeldusega, 66% kogust on inventeeritud paber kandjal, 15% digiteeritud. Kogu tervikuna ei ole uuritud, osaliselt on uuritud ja koostatud näitusi kaptenipiltidest.

4.5.2 Kogu kirjeldus

Kogu sisaldab graafikat, õlimaale, akvarell- ja guaššmaale, eskiise/kavandeid, pliiatsijoonistusi, trükipilte ja siluettlõikeid. Kogus olevatel kunstiteostel on kujutatud laevu, rannarahva elu/kalapüüki, meresõjandust, sadamavaateid, tuletorne. Kaptenipiltide (kapteni tellitud õli- ja akvarellmaal oma laevast) kollektsioon on teadaolevalt ainus sellelaadne Eestis. Kaptenipildid on oma olemuselt pildidokumentid, mis lisaks esteetilisele väärtusele annavad ülevaate laevatuüpidest

19 saj. keskpaigast kuni 1930. aastateni. Eesti kaptenipildid on osa ülemaailmsest merekultuurist. Väärtust lisab, et maaliliik on omane teatud ajastule ning seda ei viljeleta kaasajal. Kaptenipiltide kaudu saab ka informatsiooni laevadega seotud isikute kohta, nende staatusest, võimalustest, haritusest. Isikuga seotud kaptenipiltidest väärivad esiletoomist merendustegelase M.Meil ja kapten O. Olssoni maalid. Kogu sisaldab hulgaliselt merendustegelaste ja teiste elualade esindajate eksliibriseid aastatest 1960-1970. Eksliibris kui märk eneseväljendusest omab erineveid tähendusi ja annab teavet omaniku kohta. Nõukogude perioodi eksliibrise kujundus on ajale tüüpiline, palju on kasutatud merendustemaatikat, mida võib osaliselt seostada ka vabadusihalse ja rahvusromantikaga.

4.5.3 Spetsiifilised täiendamispõhimõtted

Materjali kogumise juures on esmaseks kriteeriumiks olnud informatiivsus, seejärel kunstiline väärtus.

Muuseum ei kogu merenduslikke eksliibriseid, rannamaastikke ja merd kujutavaid kunstiteoseid, nõukogude perioodi graafilisi lehti ja joonistusi, mis kujutavad meresõjandust, rannarahva elu-olu ja purjesporti.

4.5.4 Täiendamisvajadused

Valikuliselt on kogu vaja täiendada kaptenipiltidega, meremeeste ja merendustegelaste portreedega, meremeeste eluolu kajastavate kunstiteostega ja sadamavaadetega. Kogu oleks vaja täiendada Välis-Eesti kunstiga, millel on kujutatud väliseestlastele kuulunud laevu. Kogu vajab täiendamist kaasaja laevamaalidega, mille osas käivad läbirääkimised merendusettevõtetele.

4.6. Merekaardikogu

4.6.1 Uurimisseis

Kogu suurus on seisuga 31.12.2013 1682 museaali. Merekaartide kogu on kujunenud peamiselt annetustest ja kogumistegevusest. Kogu üldseisund on rahuldav, umbes 3% kaarte vajavad restaureerimist. 72 museaali pärineb muuseumi 1935-1940 kogust. Fondihoidla ruumi täituvus 80%. MuIS-i on sisestatud 949 kirjet, inventeeritud on 1052 merekaarti.

Kogus ei ole inventuure läbiviidud alates 1982.a. Kogu vajab sisulist läbitöötamist lähima 2 aasta jooksul. Viimasel 10 aastal on kogumine olnud passiivne. Põhjalik merekaartide kogu on Eesti Riigiarhiivil, Rahvusarhiivil ja Rahvusraamatukogul. Viimasega on sõlmitud kokkulepe, et alustada koostööd hiljemalt 2016 aastal, eesmärgiga teostada kogude võrdlus ja analüüs ning selgitada välja edasine kogumispoliitika. Kogu oli pikka aega hoidla puudumisel süstematiseerimata ning pakitud. Kogu on tagasihoidlikult dokumenteeritud ning seda pole siiani uuritud. Kasutus on olnud väike.

4.6.2 Kogu kirjeldus

Enamik kogusse kuuluvatest merekaartidest kujutavad Läänemerd. Merekaartide kõrval on kogus esindatud ka jõekaardid ning üksikud maakaardid. Üks suuremaid tervikkogusid on nõukogudeaegsed merekaardid aastatest 1970-1980. Palju on saksakeelseid merekaarte aastatest 1981-2000. Arvestaval hulgal on jõekaarte Jenissei laevateedest 1911. aastast ja maailmamere kaarte 1970-1990. Kogu sisaldab ka tuntud Eesti merendustegelastele kuulunud kaarte. Ajalooliselt huvipakkuvad on praktilises kasutuses olnud merekaardid, millele on käsitsi tehtud täiendavaid märkmeid või jooniseid.

4.6.3 Spetsiifilised täiendamispõhimõtted

Kogu täiendamisel lähtutakse piirkondlikkusest (Läänemere regioon, va Eestist pärit maadevastajate või ümbermaailmasõitjate kasutuses olnud merekaardid).

Nõukogude perioodi merekaartide kogutakse väga valikuliselt.

4.6.4 Täiendamisvajadused

Kogu on vaja täiendada praktilises kasutuses olnud merekaartide ja Eesti rannikualade kaartidega.

Koostöös Veeteedeametiga täiendatakse jooksvalt kaasaegsete Eesti merekaartide kollektsiooni.

4.7 Fondiraamatukogu

4.7.1 Uurimisseis

Seisuga 31.12.2013. on kogus 2832 museaali. Ülevaate kogu olukorrast annab 2008-2009 läbi viidud inventuur, varasemate inventuuride kohta dokumentatsioon puudub. Kogu on läbi uurimata. Hoidla täituvus on 95%.

4.7.2 Kogu kirjeldus

Kogu sisaldab merenduse/kalanduse (sh laeva/paadiehitus) ja purjetamise ning meresõjandusealast teabekirjandust (õpikud, käsiraamatud,) ning aastaraamatuid, kalendreid, registreid ja perioodikat ning navigatsiooni-, kartograafia- ning hüdrograafiaalast kirjandust. Lisaks sellele on kogus merendusala ilukirjandust, reisikirju, laevadele ja organisatsioonidele kingitud albumeid/raamatuid.

4.7.3 Spetsiifilised täiendamispõhimõtted

Rahvusraamatukogus säilitatakse kogu Eestis ilmunud ja Eesti kohta käivat kirjandust, mistõttu muuseumi kogumistegevus on väga valikuline.

Kogu täiendatakse väljaannetega, mis on vajalikud kogu terviklikkuse seisukohalt.

Kogusse võetakse autorite pühendustega merendusala raamatuid ja trükiseid.

Fondiraamatukogu täiendatakse ka muuseumile annetatavate tuntud merendustegelaste raamatukogudesse kuuluvate merendusteemaliste raamatutega, kui vastavaid eksemplare kogus enne ei ole.

4.7.4 Täiendamisvajadused

Täiendamisvajadused on määratletud käesolevas kogumispoliitikas esile toodud prioriteetsete kogumisteedadega.

5. KOGUDE TÄIENDAMISE PROTSEDUUR

5.1. Aktiivse kogumistöö planeerimine ja läbiviimine

Kogumistöö plaane tehakse kooskõlastatult seoses uurimis- ja näitustegevusega.

Kogumistööd planeeritakse jooksvalt ühe aasta lõikes ja täpsustatakse muuseumi aastatööplaanis.

Väljaspool kogumistöö plaane võetakse vastu annetusi ja ostetud museaale, mis vastavad käesolevas kogumispoliitikas sätestatud põhimõtetele.

Vajaliku ainese saamiseks võib muuseum avaldada üleskutseid, korraldada merenduslike objektide pildistamist, kogumisekspeditsioone ja teha koostööd kõrgkoolidega ning teiste organisatsioonidega.

Muuseumi kogude täiendamist koordineerib peavarahoidja ja selle eest vastutavad teadurid ja koguhoidjad koostöös kogude täiendamise komisjoniga.

Museaali dokumenteerimiseks vajaliku info kogub ja esitab peavarahoidjale või kogude täiendamise komisjonile vastava objekti koguja/eelregistreerija või vastava koguhoidja.

Koguja/eelregistreerija või koguhoidja ülesandeks on eelnevalt lähtuvalt talletada esmane informatsioon objekti kohta.

Erandjuhtudel, kui kogujal või koguhoidjal on kahtlus, et objekt ei vasta käesolevas kogumispoliitikas sätestatud tingimustele, kaasatakse kogumisprotsessi kogude täiendamise komisjon.

5.2. Museaalide omandamise viisid

5.2.1. Annetamine:

Annetamiseks loetakse juriidilist protsessi, mille käigus eseme omandi- ja kasutusõigus antakse muuseumile. Muuseum võib kasutada museaali temale soovitud viisil, muuseumitöö põhimõtteid arvestades. Muuseum täidab vastuvõtuakti, kus annetaja kinnitab oma allkirjaga, et on eseme

loovutanud täielikult ja tagastamise kohustuseta ning on nõus muuseumi esitatud tingimustega. Muuseum ei ole kohustatud kõiki annetusi vastu võtma.

5.2.2. Ostmine:

Ostmiseks loetakse juriidilist protsessi, mille käigus eseme omandi- ja kasutusõigus antakse muuseumile pärast ostu hüvitamist. Vastuvõtutingimused on samad, mis annetuse korral. Hind määratakse üldjuhul läbirääkimiste teel, arvestades eseme kultuuriloolist väärtust.

5.3. Hoiule andmine:

Hoiule andmise lepingu järgi antakse ese muuseumi valdusse, kuid omandiõigus jääb üleandjale. Muuseum võtab esemeid hoiule vaid erandjuhtudel: kui muuseum on kultuuriväärtuslikest originaalesemetest huvitatud eksponeerimise või uurimise eesmärgil ja/või kui hoiuleandja on nõus hüvitama esemete säilitamisega seotud kulud.

Hoiule antud kultuuriväärtusega asju ei arvata muuseumikogusse ja nende üle peetakse arvestust kultuuriministeeriumi kehtestatud korras.

Hoiule ei võeta esemeid, mis ei vasta muuseumi tegevussuundadele ja mille säilimist muuseum tagada ei suuda.

5.5 Museaalide vastuvõtmine

5.5.1 Muuseumikogu täiendamisega seotud küsimused otsustab peavarahoidja koos teadurite ja koguhoidjaga ning kinnitab direktor. Muuseumikogude täiendamine lähtub kogumispoliitikast.

5.5.2 Iga objekti vastuvõtmise puhul kaalutakse selle kultuuriväärtust käesolevas kogumispoliitikas toodud kriteeriumite alusel ning võimalusi eset hoiustada ja säilitada. Kõrge kultuuriväärtusega esemete ja muude materjalide puhul, mis ei vasta käesolevas kogumispoliitikas toodud kogumise põhimõtetele, teeb muuseum ettepaneku selle üleandmiseks sobivale muuseumile ning informeerib vastavat muuseumit ettepanekust.

5.5.3 Esemete ostmine toimub ostukomisjoni otsusega.

5.5.4 Muuseumitöötaja ei ole volitatud ainuisikuliselt ilma peavarahoidja ja/või kogude täiendamise komisjoni teadmata ja nõusolekuta andma siduvaid lubadusi objektide vastuvõtmise kohta muuseumisse.

5.5.5 Üksikasjalikumalt määrab museaalide vastuvõtmise museaalide arvelevõtmise kord ning muuseumisisese tööjaotuse määravad kindlaks töötajate ametijuhendid.

5.6 Museaalide väljaarvamine kogust

Museaalide väljaarvamine muuseumikogust toimub muuseumiseaduses sätestatud alustel.